

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ ДЖ. ОРВЕЛА “1984”

А.І.Колісник, студентка групи ФПб-1-16-4.0д, III курс, спеціальність «Переклад».

Науковий керівник: А.М.Козачук, старший викладач кафедри англійської мови та перекладу, кандидат філологічних наук.

У статті розглянуто особливості перекладацьких підходів до відтворення неологізмів у романі Дж. Орвела «1984», адекватність їхнього перекладу та способи утворення відповідників в українській мові з акцентами на структурно семантичний аспект.

Ключові слова: Дж. Орвел; неологізм; структурно-семантичний аспект; роман «1984».

The article presents the results of studying the translation approaches to the rendering of neologisms in the novel «1984» by G.Orwell, adequacy of their translation and ways of the equivalents creating in Ukrainian language with some accents on their structural semantic aspect.

Key words: George Orwell; neologism; novel “1984”; structural semantic aspect.

Актуальність та доцільність дослідження зумовлені постійним розвитком людства у різних сферах, особливо суспільно-політичної та науково-технічної, що спричиняють створення все більшої кількості нових, не занесених до словників та не широковживаних, лексичних одиниць на позначення новоутворених явищ чи процесів, а також зростаюча важливість ролі української мови, як мови незалежної держави, яка входить до міжнародного політичного життя.

Метою роботи є дослідження методів утворення та особливостей підходів до передачі на українську мову англійських неологізмів на матеріалі роману відомого англійського письменника Дж. Орвела «1984».

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- дослідити роман на наявність неологізмів;
- зробити вибірку з найбільш яскравих прикладів цільових лексичних одиниць;
- здійснити аналіз на структурному та семантичному рівнях;
- структурувати отримані результати, зробити відповідні висновки.

Аналіз останніх публікацій. Враховуючи досить нещодавню появу українських перекладів повного тексту роману, досить важливими для

сучасного українського мовознавства є дослідження особливостей відтворення авторських неологізмів Дж. Орвела засобами української мови різними перекладачами.

Зміни в соціально-культурному житті суспільства зумовлюються певними матеріальними, соціальними чи культурними чинниками, які, у свою чергу провокують виникнення нових лексичних одиниць – неологізмів – за допомогою яких стає можливим опис цих самих новітніх явищ та процесів. Однією з проблем, що виникають при роботі з такими новотворами, є проблема їх перекладу. Адже перекладачеві не завжди вдається знайти належний лексичний відповідник для опису нових подій, процесів, особливо, якщо такі явища є характерними лише для певної країни чи регіону, а в культурі мови перекладу – просто відсутні.

На сьогоднішній день тема новотворів у мовознавстві та перекладознавстві не втрачає своєї актуальності, адже в усьому світі, особливо коли мова йде про суспільно-політичну та науково-технічну сфери людської діяльності, регулярно з'являються все нові й нові процеси та предмети, які ще не є занесеними у словники і не набули широкого вжитку. Саме такі лексичні новоутворення і стають неологізмами – об'єктом досліджень широкого кола мовознавців та перекладознавців.

В останні десятиліття неологізми української мови вивчалися здебільшого у плані загальних словотвірних, лексико-семантичних та стилістичних тенденцій розвитку (Л. Бархударов, В. Заботкіна, Ю. Зацний, В. Карабан, В. Комісаров, А. Москаленко, А. Нелюба, О. Селіванова, В. Слепович, О. Сербенська, О. Стишов, Г. Терехова, М. Цвіллінг, І. Шашкін та інші).

Виклад основного матеріалу дослідження. В теоретичній основі дослідження ми користуватимемося визначенням неологізмів В. Русанівського та О. Тараненка, згідно з якими неологізми – слова, а також їх окремі значення, вислови, які з'явилися в мові на сучасному етапі її розвитку й належать вони до пасивної лексики [5, с. 377].

Особливість неологізмів, а разом з тим і складність їх передачі, полягає в тому, що вони досить пізно або взагалі не фіксуються словниками, на чому наголошує Г. Терехова [2, с. 34].

Особливість неологізмів, а разом з тим і складність їх передачі, полягає в тому, що вони досить пізно або взагалі не фіксуються словниками [2, с. 34]. Сам процес перекладу здійснюється у два етапи. Перший етап – з'ясування значення нового слова. Другий етап – відтворення цього слова за допомогою прямих відповідників, або ж створення аналогу засобами мови перекладу, в результаті чого, неологізм починає існувати у мові та культурі країни, мовою якої здійснено переклад. [1, с. 177-180].

Більшість неологізмів, які ми досліджували, становлять виключно авторські неологізми, які в свою чергу є okazіоналізмами і не знайшли свого вжитку у жодній з інших сфер людського життя, окрім контексту роману. Такі неологізми доцільно перекладати шляхом створення аналогів, адже прямих еквівалентів вони мати не можуть.

Однак, оскільки способів творення нових слів існує досить багато, для перекладу неологізмів не можна визначити одного конкретного варіанту. Натомість є перелік певних методів, вибір яких залежить від перекладача:

1. Передача неологізмів за допомогою перекладацької транслітерації та транскрипції;
2. Переклад неологізмів за допомогою калькування;
3. Описовий переклад, або експлікація;
4. Пряме включення;
5. Приблизний переклад [1, с. 177-180].

Матеріалом нашого дослідження став текст роману відомого англійського письменника Джорджа Орвела «1984» [6], на прикладі якого ми розглянемо перекладацькі підходи до передачі неологізмів. Українські варіанти повного тексту роману з'явилися порівняно нещодавно – 2013 р. переклад Віталія Данмера [3] та 2015 р. переклад Віктора Шовкуна [4]. У своєму дослідженні ми

також надамо порівняльний аналіз двох варіантів перекладу окремих неологізмів.

Оскільки у тексті роману здебільшого зустрічаються okazіоналізми (власне авторські неологізми, які ніде, окрім самого твору, не використовуються), то увага приділятиметься адекватності їхнього перекладу та способам утворення відповідників в українській мові з акцентами на структурно семантичний аспект.

Наприклад, Newspeak [6] – Новомова (пер. В. Шовкуна) [4] та Новосурж (пер. В. Данмера) [3] – okazіоналізм утворений за допомогою складання двох вже існуючих слів Adj. “New” + V. “Speak”. В результаті, при передачі даного явища засобами української мови, отримуємо теж абсолютно нове слово, утворене складанням вже існуючих – прикм. «Новий» + ім. «Мова». У випадку з перекладом В. Данмера маємо таку модель: прикм. «Новий» + скорочена форма ім. «Суржик». Отже, схему утворення okazіоналізмів у перекладі можна представити так:

Оригінал: Прикметник + Дієслово

Переклад 1: Прикметник + Іменник

Переклад 2: Прикметник + скорочена форма іменника.

Можемо спостерігати як різні перекладачі по різному підійшли до передачі одного й того ж слова, при цьому використавши словотворчі моделі, які відрізняються від тієї, яку застосував автор оригінального тексту. З точки зору стилістичної відповідності обох варіантів перекладу, В. Шовкун використав цілком нейтральне слово «Мова» як відповідник до такого ж нейтрального слова “Speak” в англійській мові, тоді як В. Данмер вирішив підібрати більш стилістично забарвлений відповідник «Суржик», який, в українських реаліях асоціюється не зі стандартною нейтральною мовою, а з сумішшю двох окремих мов, яка більше схожа на діалект.

Наступним прикладом послугує так звана соціальна реалія, що існує в межах роману – “INGSOC” [6] – англійський соціалізм. Саме слово “INGSOC” є графоном, утвореним за рахунок особливостей вимови “English Socialism”

([ɪŋɡlɪʃ]). Обидва перекладачі по різному підійшли до вирішення проблеми передачі даного неологізму: В. Шовкун, ніби розшифровуючи нам саме слово вдався до буквального перекладу, залишивши при цьому форму аббревіатури, як і в оригіналі – АНГСОЦ [4] (Англійський соціалізм), натомість В. Данмер у своєму варіанті використовує метод перекладацької транслітерації, залишаючи слово у своєму оригінальному вигляді – ІНГСОЦ [3].

Візьмемо також до уваги авторський неологізм, за допомогою якого було описано нижчу категорію населення – “the proles” [6] – безмовну та обмежену масу, яка становила більшість населення Океанії. Обидва перекладачі зійшлися на єдиному варіанті перекладу – «проли» [3; 4] – перекладацькій транслітерації з калькуванням на морфемному рівні – в обох варіантах перекладів використовується флексія іменника у формі множини, як і в оригіналі. Саме слово являє собою абсолютно новий концепт, явище, яке до появи роману ніде й ніколи раніше не зустрічалося і тому не має відповідників у жодній з існуючих мов. Слово є власне авторським неологізмом і метод транслітерації, в даному випадку, єдиний правильний варіант перекладу, адже описовий метод вже застосований самим автором при тлумаченні слова.

Щодо газети “The Times” [6], автори українських перекладів теж дещо розійшлися у своїх підходах. Наприклад, В. Шовкун вирішив частково залишити оригінальну назву відомої британської газети, просто транслітерувавши її [4], тоді як В. Данмер нехтує впливовістю та статусом видання і генералізує його назву, звівши все до варіанту «Часопис» [3], вдаючись до стратегії доместикації.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже, ми розглянули найпоширеніші методи передачі неологізмів при перекладі з англійської на українську мову в межах роману «1984». Різні підходи до відтворення окремих слів, чи то стилістичні чи то морфологічні, створюють унікальне підґрунтя для сприйняття твору читачами і розширюють поле діяльності для перекладознавців та мовознавців. Варто наголосити, що не існує єдиного правильного підходу до відтворення неологізмів, тим більше

авторських. Кожен перекладач вносить частину своєї індивідуальності та передає нові лексичні утворення відповідно до цензурних міркувань, етичних, релігійних норм, політичної чи суспільної доцільності, а найголовнішою умовою отримання адекватного перекладу є усвідомлення реалій культур обох мов: мови оригіналу та мови перекладу.

Перспективними є подальші дослідження перекладацького аспекту роману Дж.Орвела «1984», адже не виключена поява множинності перекладів даного роману, а українська мова зазнає значного впливу та розширюється, здебільшого під впливом неологізмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Драбов Н. Ю. До питання перекладу англійських неологізмів // Актуальні питання гуманітарних наук. 2015. №13. С. 176–181.
2. Терехова Г. В. Теория и практика перевода : Учебное пособие. Оренбург, 2004. 103 с.
3. Орвел Дж. 1984: роман-антиутопія / Переклад з англ.: В. Данмер. Київ, 2013. 321 с.
4. Орвелл Дж. 1984 / Переклад з англ.: В. Шовкун. Київ, 2015. 312 с.
5. Українська мова : енциклопедія / В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. Київ, 2000. 377 с.
6. Orwell G. 1984 // Planet Ebook, 2018. 393 p. URL: <https://www.planetebook.com/free-ebooks/1984.pdf>. Date of access: 22.03.2019.